

RECENSIE KLEI

Reuring in de boerengemeenschap in *Klei* van Iovivat.

FOTO: DANIEL VAN DEN BERG

Waar klei verdeelt, verbreedert kunst

Gebeurtenis Iovivat speelt *Klei Script* en regie Niels Smit Duyzent-kunst **Muziek** De Eendracht uit Ezinge o.l.v. dirigent Harry van Lier, Joost Buis op trombone en zingsongwriter Harry Niehof **Acteurs** Johan Patje, Jiska van Soest, Maaike van Vree, Roger Veldman, Johannes de Bruijne, Gerro Dijk e.a. **Gezien** 13/9, ijsbaan van Garnwerd **Publiek** uitverkocht (500 toeschouwers) **Daar nog te zien** 20, 21 en 22/9 **★★★★☆**

elkaar gehusseld, maar wel bewust en met veel plezier. Zo zien we de Romein Plinius de oudere (Ben Smit) voorbijkomen, leefden eerder genoemde monniken eigenlijk in de middeleeuwen (en geven ze ook grif toe dood te zijn) en komt er een vurige oud-Griekse deus ex machina voorbij.

Ach, het lijkt allemaal zo mooi, die vooruitgang en die rijkdom. Maar net als bij de veenkoloniën en de gaswinning blijkt het Groninger land hier een wingewest voor het grootkapitaal (dat in een prachtige oude Volvo opkomt) en blijven de bewoners berooid, verdeeld en kapotge-maakt achter. Muzikaal mooi begeleid overigens door Groninger zanger Harry Niehof en muziekgezelschap De Eendracht.

'Grootkapitaal komt op in een prachtige oude Volvo

Er valt gelukkig ook genoeg te lachen in *Klei*. Goed, er zitten behoorlijk wat *inside jokes* in en enige kennis van de Groninger geschiedenis is geen overbodige luxe. Zo kun je, als je de Ploeg-verwijzing niet snapt, je afvragen waarom de koopvrouw (Hanna Hovinga) zo groen is uitgeslagen. Al biedt het fraaie programmaboekje de nodige antwoorden.

Op het einde worden alle plooiën wel wat gemakkelijk gladgestreken. Maar dat juist de culturele vereniging saamhorigheid en verbroedering heeft gebracht, dat is een waarheid als een koe. Daarvoor hoeft je alleen maar te kijken naar iedereen die mee-doet met Iovivat.

MIRANDA TEN WOLDE

Telefooncentrale tot Arthouse omgetoverd

Een tentoonstelling of workshop organiseren? Een lezing houden? Het is allemaal mogelijk in het Arthouse in Warffum, dat zaterdag voor het eerst de deuren openende voor het publiek. „En allemaal kosteloos”, zegt initiatiefnemer Wouter Dijk. Hoe kan dat?

ILLAND PIETERSMA

Zo'n vijf jaar geleden reed Wouter Dijk met zijn partner Joke Boersma door Warffum, op zoek naar een huis. „We woonden in Zeegse, in het bos. Maar de bomen kwamen wat op ons af en we zochten ruimte”, verklaart Dijk. „Nou, die ruimte vind je hier in Warffum. Je bent op 10 minuten van het Wad: een zéé aan ruimte!”, glundert hij.

Onderweg zagen ze een vervallen gebouw. „Was het een oud schooltje? Het was in ieder geval dichtgespijkerd, gekraakt en uitgewoond.” Daar wilden Dijk en Boersma wat mee. Het bleek van KPN. Het was de laatste telefooncentrale van Nederland geweest, waar de lijnen nog met stekkerkes werden doorverbonden. Het stond al dertig jaar leeg.

Het stel benaderde KPN, om het gebouw op te knappen. Maar ze kre-

gen nul op het rekest. Toen ze vervolgens de gemeente wezen op deze 'vieze puist', kwam er schot in de zaak en uiteindelijk groen licht van KPN: als Dijk en Boersma het pand opknappen en onderhouden, dan mogen ze het voor een symbolisch laag bedrag huren. „Vandaar dat we het nu kosteloos beschikbaar stellen. We hoeven er niet aan te verdienen. Hoogstens dat we in sommige gevallen een bijdrage vragen voor energie en water.”

Beiden hebben ze een achtergrond in het onderwijs. Wouter Dijk was docent kunst, theater & media. Hij initieerde in Drenthe ook de Arthouses: een aantal bijzondere vakantiehuisjes, ontworpen door kunstenaars. In Warffum leidt Dijk bijvoorbeeld de Huiskamer van de Filosofie. Joke Boersma gaf Nederlands en illustreerde onder meer het boek-

Niets ligt vast. Wie een goed idee heeft, moet vooral langskomen

je *Lutje Laidjes* van Jan Siebo Uffen.

Afgelopen maanden hebben ze met hulp van enkele burens hard gewerkt om het pand aan te pakken: de vloer schoongeboend, de muren ge-verfd, de toiletten opgeknapt en de ruimtes ingericht. „Tafels, stoelen, tentoonstellingswandjes... Noem maar op. We konden veel spullen overnemen van een school in Wintsum die dichtging.”

Nu is er een expositieruimte, een zaaltje voor presentaties en lezingen, een werkplaats met gereedschap, een atelier en een plek waar in de toekomst een keukentje zou kunnen komen.

De inrichting met voornamelijk tweedehands spullen als basis geeft het Arthouse een ongedwongen uitstraling: niets ligt vast, nadere invullingen zijn nog mogelijk en wie een

goed idee heeft, moet vooral langskomen. „Een buurvrouw wil hier wel een workshop gaan geven. De middelbare school hiertegenover heeft al belangstelling getoond voor cursusruimte en exposities. En begin oktober komt hier een groep alleenstaanden, die die dag verzorgd worden door leerlingen van het Noorderpoortcollege. Zo willen we ook verschillende generaties en mensen met andere achtergronden bij elkaar brengen”, benadrukt Dijk.

Hij vertelt dat ze de keuze hadden tussen het kunnen kopen van een schilderij van Van Dulmen Krumpelman of investeren in dit gebouw. „Van kunst aan de muur kun je genieten. Maar van zo'n gebouw, waar elke dag wat anders kan gebeuren, kun je óók genieten.”

Aan het begin van deze zaterdagmiddag loopt het niet zo storm. „Donderdag hadden we de buurt al uitgenodigd en zijn er dertig belangstellenden geweest. Vanochtend was er een groepje enthousiastelingen en nu druppelt het wat door”, bevestigt Dijk. Het moet allemaal nog komen, weet hij ook wel. „Zo'n nieuw initiatief heeft tijd nodig. Zodra de eerste mensen er gebruik van gemaakt hebben, vertellen ze het wel rond en komen er vanzelf meer op af.”

De komende weken is het gebouw in ieder geval 's weekends te bezoeken tijdens de expositie *Oud Warffum-Goud Warffum*. Wouter Dijk toont daarin oude zwart-witfoto's van het dorp, die hij zelf verzameld heeft. Van elke foto heeft hij met Photoshop een kleurige bewerking gemaakt. Zo kunnen de Warffumers hun eigen straat en omgeving herkennen en tegelijk kennismaken met de artistieke kant van dit nieuwe Arthouse.

Arthouse, in voormalig PTT-pand, A.G. Bellstraat 0 (naast A.G. Bellstraat 1) in Warffum. Open tijdens foto-expositie: vr-zo 13-17.

Wouter Dijk en Joke Boersma hebben het initiatief genomen voor een Arthouse in Warffum. FOTO: ANJO DE HAAN

‘Een lach is veel eerlijker dan applaus’

MARTIN GROENEWOLD

Hilarisch, maar ook tragisch. Jarenlang kromp Wouter Monden (5 september 1980) een beetje ineen als hij 'Hoogveen' op de plaatsnaamborden zag staan. Te pijnlijk. Steeds weer zag hij zichzelf in dat zaaltje met 150 politieagenten, geboekt als lollig bedoelde afsluiter van een teambuildingsdag. „Maar ze hadden er al eindeloze lezingen en sessies op zitten. Het gratis bier stroomde uit de tap en het stampotbuffet was net geopend. Kortom: ik kreeg niets voor elkaar. Ze waren totaal ongeïnteresseerd.”

Gelukkig leerde hij Hoogveen inmiddels ook op een andere manier kennen. In De Tamboer speelde Monden de pannen van het dak. „Het lag dus niet aan de plaats zelf, maar hooguit aan die agenten. En ja, óók aan mezelf. Vanaf het eerste moment stonden alle seinen op rood. Ik had er nooit 'ja' tegen moeten zeggen.”

Het is typisch zo'n verhaal uit de *Elektra Podcast*, waarin Wouter Monden al bijna 5 jaar wekelijks vakgenoten anekdotes ontlokt over hun slechtste shows. Vermoemd naar 'de comedyhel van Nederland': jongeren centrum Elektra in Sliedrecht. „Veel stand-uppers en cabaretiers die je nu van de tv of uit het theater kent, zijn daar ooit begonnen. Want niemand was in een keer heel groot of heel succesvol, een paar uitzonderingen daargelaten.”

Monden verwijst naar acteur Jim Carrey, die na jaren in de marge doorbrak met een hoofdrol in de speelfilm *Ace Ventura: Pet Detective* (1994). „Over hem is een beroemde uitspraak: *it took Jim Carrey 15 years to be an overnight success*. In Nederland geldt dat voor iemand als Kasper van der Laan. Voor veel mensen was hij er opeens. Maar ik heb Kasper in 2010 gezien bij zijn allereerste show. Hij heeft ook nog gespeeld op een *open mic* die ik organiseerde.”

Zelf kan Monden sinds een jaar of 10 leven van zijn werk als comedian. „Aanvankelijk met een heel bescheiden inkomen. Niet dat ik nu rijk ben, maar ik tour wel op een fatsoenlijke schaal met een avondvullende voorstelling langs mooie theaters. Ik presenter veel, ik speel veel. Ook regelmatig in het Noorden, want daar heb je een paar heel leuke avonden van Comedytunes. Simplon in Groningen, Neushoorn in Leeuwarden. Ik maak de podcast, heb jarenlang dingen gedaan voor Q-Music en schrijf een wekelijkse column voor Kink. Daarnaast doe ik al 10 jaar de publieksoverwarming bij *Zondag met Lubach* en *De Avondshow*.”

Met zo'n koffer vol ervaring gaat het nog zelden mis op het podium. „Ik ken nu de trucjes om een stugge zaal tóch mijn kant op te draaien.” En als het desondanks stil blijft? „Een lach is heel erg eerlijk”, zegt Monden. „Niemand denkt: laat ik maar lachen, want hij doet zo zijn best. Bij een applaus is dat anders, weet ik uit de tijd dat ik nog in een bandje speelde. *Zork*, Nederlandstalige pretpunk, met titels als *Bitterballen* en *Ik ben Thijs en ik hou van bier* – een sterk autobiografisch nummer

Comedian Wouter Monden: „Applaus na een liedje is een pavlovreactie.” FOTO: JAAP REEDIJK

Een zaal vol dronken studenten, toeschouwers die terugpraten, publiek dat alleen oog heeft voor de bitterballen. Wekelijks spreekt comedian Wouter Monden (44) in zijn *Elektra Podcast* met vakgenoten over shows die ze veel liever waren vergeten. Theaterpreviews zijn ook berucht. Monden geeft er zelf een, op 21 september in Veendam.

van de bassist. Applaus na een liedje is een pavlovreactie. Als het stil is, gaan mensen klappen. Daarna kletsen ze gewoon weer door.”

Een goed podium, goed licht, goed geluid: het zijn basisvoorwaarden voor een geslaagd comedy-optreden. „Zittend publiek, geen open bar, deuren dicht”, gaat Monden verder. „En het helpt als er geen 4 meter ruimte zit tussen het podium en de eerste stoelen. Want probeer dan nog maar eens sfeer te creëren.”

Vooraf beginnende cabaretiers doen hun werk geregeld onder beroerde omstandigheden. Ooit stond Monden voor welgeteld vier betalende bezoekers in een bovenzaaltje in Leeuwarden. „Maar dat werd juist een supertofoffo avond. 'Ik ben er, jullie zijn er: laten we gaan

'Comedy is een prachtig vak. Gewoon niet zeuren, lekker spelen'

spelen! Door het gevoel dat we samen iets bijzonders beleefden, ontstond er een soort verbond.”

Tijdens het festival MadNes speelde hij op het strand van Ameland. „Het was rumoerig, er stonden lange rijen voor de eetkraam en tijdens de show begon het te regenen. Toen zijn we met z'n allen naar een tentje verhuisd. Er was amper plek – er konden vier van die bierbanken in – en dan de regen op dat zeil... Juist daardoor werd het zo'n gekke, knusse setting.”

Daarom maakt hij zich weinig zorgen als hij op 21 september naar Veendam rijdt voor een theaterpreview in de gratis toegankelijke foyer van vanBeresteyn. „Op een zaterdagmiddag bij daglicht, dat is om alle genoemde redenen niet ideaal. Aan de andere kant: vorig seizoen deed ik een preview in Emmen en daar zaten later bijna 300 man in de zaal.” En laatst nog, toen hij bij zo'n preview de foyer in keek en alleen maar grijze bollen zag. „Een publiek waarvan zelfs Omroep MAX zou zeggen: nou, dat is een oude zaal. Op zulke momenten komt de ultraloper in mij

boven. Als je geregeld marathons loopt, en alle afstanden daarboven, dan ken je momenten waarop je denkt: waarom dóé ik dit in vredesnaam? Tegelijkertijd weet je dat opgeven geen optie is: bedenken maar wat je anders moet doen om de finish te halen.”

Wat altijd helpt, is de gedachte aan zijn oude werk als contentmanager bij een grote internetprovider. „Dinsdagochtend 9 uur, vergaderen met mensen van marketing en sales. Kijk, dan is zo'n zaal vol bejaarden toch ineens een stuk aantrekkelijker. Comedy is een prachtig vak. Gewoon niet zeuren, lekker spelen.”

Voorstellingen en previews

Wouter Monden is op tournee met zijn voorstelling *Stormbrein*: 26/10 DNK, Assen; 9/11 BOOG, Bolsward; 23/11 vanBeresteyn, Veendam; 18/1 Harmonie, Leeuwarden; 25/4 Winstinghof, Roden. Overige data: woutermonden.nl/speellijst. Op zaterdag 21 september geeft Wouter Monden een gratis toegankelijk voorproefje in de foyer van theater vanBeresteyn, Veendam. Tussen 14.00 en 18.00 uur zijn er ook previews van zanger Jan Henk de Groot, zangeres Denise Jannah, comedian Martijn Crins, illusionist Nigel Oterman, *Sneeuw witje de Musical* (8+) en het jubileumstuk *Haalfmaal of de macht van domhaid* van theatergroep Waark.